

Pomemben mejnik

Osmi deželni kongres Slovenske skupnosti najprej v Trstu in nato na Proseku je gotovo bil zdaleč najvažnejši dogodek znotraj slovenske narodne manjšine v Italiji, a tudi pomemben dogodek konec prejšnjega tedna v Trstu in njegovi deželi. Ne dogaja se namreč tako pogosto, da se v Trstu zberejo predstavniki vseh etničnih in jezikovnih manjšin ter avtonomističnih in federalističnih gibanj iz vsega Alpskega loka ter vsi prepričano in soglasno izrazijo solidarnost naši slovenski narodni manjšini in njenemu boju za priznanje osnovnih pravic. Prav tako se ne dogaja pogosto, da se predstavnikom tako številnih organizacij iz Italije nudi priložnost za srečanje s kvalificiranimi političnimi dejavniki v sosedni republiki Sloveniji.

Deželni kongres pa pojde v zgodovino tudi kot pomemben mejnik, ker je takorekoč soglasno odobril predlog, naj Slovenska skupnost izoblikuje v treh mesecih stvaren načrt o ustanovitvi čimbolj reprezentativnega vsemanjšinskega organizma, ki naj bo glavni dejavnik navznoter in navzven. Ssk meni, da bi se ta organizem lahko imenoval Narodni svet, ali tudi drugače, le da se mu prizna temeljna pristojnost, to je predstavništvo celotne slovenske manjšine v Italiji. Takšen načrt bo Ssk posredovala vsem komponentam slovenske manjšine, da o njem razpravljajo, predlagajo morebitne popravke in dopolnila in ga nato tudi odobrijo.

Živimo v času, ki je težaven, bližnja prihodnost pa bo, kot kaže, še bolj težavna. Zato je nujno, da manjšina strne svoje vrste in da ne troši svojih dragocenih energij za uveljavljanje partikularističnih stališč, o katerih so poleg vsega dopuščene razne domneve. Novi organizem seveda ne bo odpravil politične in nazorske razvejanosti med manjšino, temveč samo »institucionaliziral« in celo zajamčil spoštovanje pravil politične igre, kot je to v skladu z resnično demokracijo.

Omenili bi dalje še tale pomembni sklep: Ssk se bo udeležila

DRAGO LEGIŠA

III

Senator Darko Bratina pravi, da bo njegova druga mandatna doba težavnejša od prve

Bolj kot kdajkoli prej je potrebna medmanjšinska solidarnost

Senator Darko Bratina, edini slovenski predstavnik v parlamentu, se je konec prejšnjega tedna, takoj po izvolitvi novih predsednikov poslanske zbornice in senata, vrnil domov v Gorico. V nedeljo je prišel tudi na Prosek, kjer je pozdravil udeležence 8. deželnega kongresa Slovenske skupnosti. Med drugim je dejal, da bo, glede na spremenjene razmere v državi, za slovensko manjšino sedaj boj za priznanje pravic še težavnejši, poleg tega pa je izrazil bojazn, da se ne bi poslabšali odnosi med Slovenijo in Italijo. Nekoliko podrobneje je senator Bratina o teh vprašanih spregovoril v intervjuju.

Kakšno je sedaj, po izvolitvi Marca Scognamiglia in Irene Pivetti za predsednika senata in poslanske zbornice, stanje v italijanskem parlamentu? Ali se slovenski manjšini slabo piše?

Trenutno sicer še ne vemo, kaj nas čaka, vendar bomo takoj ugotovili, kam se bo zadeva zasukala. To bomo razumeli že iz vedenja nekaterih krajevnih parlamentarcev. Prvi znaki vsekakor niso najbolj spodbudni. To, kar je že povzročila poslanka Vascon, postavlja pod vprašaj bodoče odnose med Italijo in Slovenijo. Najhujše pa je, da se za vsem tem skriva nevarnost za slovensko manjšino v Italiji in tudi za italijansko v Sloveniji in na Hrvaškem. Za meddržavne spore in neusklajenosti plačujejo namreč vedno manjšine.

V parlament ste bili tokrat izvoljeni že drugič. Ali predvidevate, da bo vaša druga mandatna doba veliko težavnejša od prve?

Prepričan sem, da bo ta mandatna doba težja. Že ob izvolitvi obeh predsednikov zbornice je bilo jasno, da za sedaj ne obstaja možnost dogovarjanja med enim in drugim blokom. Lahko bi rekel, da smo sedaj v fazi prave »blokavske konfrontacije«. No-

je, kar bi privedlo do nepredvidljivih posledic.

Ali veste, v kateri parlamentarni skupini boste in na katerega od italijanskih kolegov se lahko v prizadevanjih za priznanje manjšinskih pravic lahko zanesete?

Glede oblikovanja skupin ni bilo odločenega še nič dokončnega. Osebno sem se na volitvah predstavil na listi Progresistov in se bom na to tu-

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič III

va formacija Berlusconi-Bossi-Fini skuša po mojem vsiliti nov politični režim. Blok, ki je v opoziciji, pa zagovarja ustavno-institucionalno jamstvo. Sedaj bi bilo lahko pod vprašanjem celo ustavno-republiško ravnoves-

Egidij Vršaj:

Pravna in socialna država - v počastitev vseh borcev za slovensko državo

Te dni se spominjamo 10-letnice smrti Franca Jeze - dachauskega trpina, kulturnega delavca in borca za slovensko državo. Ob tej priložnosti naj mi bo dovoljeno zapisani nekaj vrst v počastitev vseh borcev za slovensko državo od današnjih dni do nazaj v temo zgodovine.

str. 3

Novi deželni tajnik Ssk Martin Breclj po kongresu Ureditev znotraj manjšine je bistvena za njeno uveljavitev navzven

Z izvolitvijo Martina Breclja, dosedanjega tržaškega pokrajinskega tajnika Slovenske skupnosti za deželnega tajnika, se je zaključil 8. deželni kongres stranke, ki je potekal pod geslom: »Za našo razvojno strategijo v 2. republiki«. Dosedanji deželni tajnik stranke, ki je izrazil željo, da bi po treh mandatnih dobah šel »v drugo vrsto«, je postal podtajnik. Za predsednika je bil potrjen Marjan Terpin, podpredsednik pa je Branko Černic.

Kongres se je začel v soboto, 16. aprila, v Trstu v dvorani hotela Savoia. Tega slavnostnega dela srečanja so se udeležile številne osebne tako iz Italije kot iz Slovenije. Našo matično domovino so zastopali zunanji minister Peterle in predstavniki vseh največjih strank — Slovenska ljudska stranka, Liberaldemokracija Slovenije, Združena lista socialdemokratov — za deželni svet Furlanije-Juljske krajine je bil prisoten podpredsednik Miloš Budin, Tržaško občino pa je zastopal podžupan Roberto Damiani. Na kongresu Ssk so bili dalje prisotni predstavniki DSL, Ljudske stranke, Demokratskega zavezništva ter raznih manjšinskih strank med drugim Južnotirolske ljudske stranke (SVP) in Union Valdôtaine, ter avtonomističnih gibanj. Tudi predstavniki obeh slovenskih krovnih organizacij SSO in SKGZ sta spregovorila na kongresu Slovenske skupnosti.

Novi deželni tajnik Martin Breclj je po kongresu povzel za Novi list nekaj najpomembnejših zaključkov.

Kongresi so precej natančen pokazatelj življenjske sile neke organizacije. Kakšno je v tem trenutku zdravstveno stanje Slovenske skupnosti?

Pravkar končani deželni kongres je potrjal, da je Ssk živa in politično kre-

ativna. To je spodbudno, zlasti, če pomislimo na volilne spremembe in preizkušnje, ki jih je novi čas že prinesel in jih še bo. Bogata razprava na kongresu je dala novemu strankinemu deželnemu vodstvu, pa tudi širši slo-

(hj) III

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 21. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 S hrano do zdravja; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Galerija likovnih ustvarjalnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Primorska poje; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 22. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Otroški radijski tednik« (Zlata Jurin); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 23. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bonton odpira vsa vrata; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Prežihov Voranc: »Dobrodob«.

■ NEDELJA, 24. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Beneški lev« (Dimitrij Kralj); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 16.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 25. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Iz Četrtekovih srečanj: Na bregovih Vardarja; 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Mladinski oder: »Šola za starše«; 11.00 IZ STUDIA Z VAMI: 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Pesem mladih 1994 - III. del; 15.00 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 15.30 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Vlado Malačič: Pregled oceanografskih raziskav v Tržaškem zalivu in problemi razvoja ob morju.

■ TOREK, 26. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«.

■ SREDA, 27. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: »13 za 13« — trinajst oddaj za trinajst slovenskih sodobnih romanov.

Ureditev znotraj manjšine je bistvena za njeno uveljavitev navzven

Posnetek z otvoritvenega dela kongresa Slovenske skupnosti. Za predsedniško mizo sedijo (z leve): Martin Breclj, Rafko Dolhar, Marjan Terpin, Štefan Bukovec, Drago Legiša, Ivo Jevnikar in Aleš Figelj (foto D. Križmančič)

▼ ■ ■ venski narodnostni skupnosti v Italiji, vrsto dobrih idej in sugestij za uspešen spopad z novo stvarnostjo.

Katerih vprašanj se bo novozvoljeno vodstvo najprej lotilo oz. katere načrte nameravate najprej uresničiti?

Mislím, da moramo predvsem čimprej seznaniti nove vodilne politične sile in osrednje oblasti s še vedno odprtimi potrebami in zahtevami naše narodnostne skupnosti. V bistvu gre za to, da bi uskladili naš položaj z evropskimi standardi manjšinske zaščite. Med prvimi problemi, s katerimi se bomo soočili, so tudi skorajšnje evropske volitve. Kongres je sklenil, da naj se jih Slovenska skupnost udeleži z nastopom na listi narodnostnih manjšin in avtonomističnih gibanj, seveda pa bo moralo novo deželno vodstvo preveriti, ali obstajajo pogoji za to.

Delegati so sprejeli tudi sklep o oblikovanju nekakšnega narodnega sveta Slovencev v Italiji. Kaj bi povedali o tem?

Slovenci v Italiji že dalj časa čutimo potrebo po telesu, ki bi ob spoštovanju raznolikosti predstavljal celotno našo narodnostno skupnost. Še zlasti po padcu berlinskega zidu so postali povsem nesmiselni pregrade in privilegiji, ki so v teh letih označevali manjšinski prostor. Novo vodstvo Slovenske skupnosti bo na osnovi sklepa kongresa v najkrajšem času izdelalo konkreten predlog za osnovanje Narodnega sveta Slovencev v Italiji. Upam, da bo predlog naletel na ugoden odziv pri preostalih družbeno političnih komponentah. Prepričan sem, da bo ureditev odnosov znotraj manjšine bistvenega pomena tudi za njeno uveljavitev navzven in sploh za enakopravno sožitje z večinskim narodom.

Pomemben mejnik

▼ ■ ■ žila evropskih volitev dne 12. junija letos v okviru zaveznitva, ki ga sestavljajo etnične in jezikovne manjšine ter avtonomistična in federalistična gibanja, o katerih smo govorili na začetku. Slovenska stranka v Italiji je prepričana, da je takšno zaveznitvo izrednega pomena za našo manjšino. Zaradi velikega preobrata, ki je nastal v Italiji po zadnjih političnih volitvah, bomo morali, kot je na kongresu pravilno ugotovil južnotiroolski poslanec dr. Ebner, odslej iskati opore predvsem na evropski ravni. Tu pa že imamo in bomo kot manjšina imeli tudi po skorajšnjih evropskih volitvah svoje naravne

zaveznike zlasti v predstavnikih drugih manjšinskih skupnosti. Njihova vloga ni bila in tudi ne bo v prihodnosti zanemarljiva. Zato je bil tak sklep Ssk o skorajšnjih evropskih volitvah moder.

ČESTITAMO!

Uredništvo in uprava Novega lista ter številni prijatelji iz Trsta in Gorice se veselimo rojstva TINE, ki se je pridružila sestrici Ivani. Mami Adriani Monte in očetu Juriju Paljku, dragocenemu sodelavcu našega tednika, iskreno čestitamo ob veseljem dogodku, komaj rojeni deklici pa želimo v življenju vse, kar je najlepšega.

Bolj kot kdajkoli je potrebna medmanjšinska solidarnost

▼ ■ ■ di skliceval. Kot pa sedaj kaže, Progressisti verjetno v parlamentu ne bodo imeli svoje parlamentarne skupine, ampak jih bo več. Različne komponente, ki so listo sestavljale, bodo verjetno imele vsaka svojo skupino, čeprav naj bi, vsaj glede nekaterih vprašanj, delovale usklajeno.

Tudi na drugi del vprašanja ni lahko odgovoriti, posebno še v tem trenutku. Lahko pa rečem, da bomo tudi v vrstah Severne lige dobili kakšnega prijatelja — nekateri posamezniki so namreč pozorni do manjšinskega vprašanja. Že v prejšnji zakonodajni dobi sem pri nekaterih opazil zanimanje za to problematiko.

Kako pa naj se v prihodnje vede naša manjšina? Kaj lahko mi storimo?

Vsi skupaj moramo najprej resno analizirati stvari tudi znotraj same manjšine. Dogovoriti se moramo o bistvenih zahtevah, od katerih v nobenem primeru ne bomo odstopili — te zahteve morajo seveda biti ustvarno narodnostnega in nikakor ne političnega značaja. Z vsa odločnostjo se moramo tudi sklicevati na evropska merila o manjšinski zaščiti. Italija namreč mora prilagoditi evropskemu standardu tudi na institucionalni in ne samo na gospodarski ravni.

S tem v zvezi bi želel poudariti še nekaj. Namreč to, da moramo biti v tem trenutku še posebno pozorni, ker obstaja nevarnost, da italijanska in tudi slovenska država zaradi »višjih interesov« zlorabita manjšinsko problematiko. Prav zaradi tega sem prepričan, da je sodelovanje med našo in italijansko manjšino nujno. Ko govorimo o naših potrebah in zahtevah, moramo pomisliti tudi na interese italijanske narodnostne skupnosti v Sloveniji in na Hrvaškem ter obratno. Tu ne gre za vprašanje recipročnosti, pač pa za manjšinsko solidarnost, ki je sedaj potrebna še bolj kot kdajkoli prej.

V teh letih, tudi v zadnji zakonodajni dobi, je večsah kazalo, da bo le prišlo do odobritve zaščitnega zakona za slovensko manjšino. Kako kaže sedaj, ali se je ta možnost še bolj oddaljila?

Osnutek za zaščito naše narodnostne skupnosti bo treba v parlamentu čimprej predložiti. Kar zadeva mene, bom skušal dobiti čimveč podpisov za predstavitev tega besedila iz vrst parlamentarne večine. Da pa bi do odobritve tega zakona resnično prišlo, je po mojem v tem trenutku še težje kot v preteklosti. Najslabše, kar lahko storimo, pa je, da vržemo puško v koruzo, saj je prav sedaj potreben z naše strani še večji angažman. Zgodovina namreč ni nikoli zaključena in je pred nami kot odprta knjiga.

Pravna in socialna država

v počastitev vseh borcev za slovensko državo

Te dni se spominjamo 10-letnice smrti Franca Jeze - dachauskega trpina, kulturnega delavca in borca za slovensko državo. Ob tej priložnosti naj mi bo dovoljeno zapisati nekaj vrst v počastitev vseh borcev za slovensko državo od današnjih dni do nazaj v temo zgodovine.

SAMOODLOČBA NARODOV

Uvod k Ustavi Republike Slovenije pojasnjuje, da slovenska Skupščina Ustavo sprejema izhajajoč iz temeljnih človekovih pravic in svobod, iz temeljne in trajne pravice slovenskega naroda do samoodločbe ter iz zgodovinskega dejstva, da smo Slovenci v večstoletnem boju za narodno osvoboditev izoblikovali svojo narodno samobitnost in uveljavili svojo državnost.

Največ členov slovenske Ustave (od 14. do 65. člena) - ki je sestavljena po vzoru Ustav najbolj demokratičnih držav Zahoda - je posvečenih zaščiti človekovih pravic in temeljnih svobod. Najdaljši člen (člen 64) se tiče posebnih pravic avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji.

Slovenci imamo zmožnost in nacionalno suverenost, čeprav so nam jo tujci (vštevši Srbe) pogosto odrekli. Poleg tega nam nacionalna suverenost pripada kot narodu že po naravnem pravu, katerega ne odrekajo več niti afriškimi ljudstvom. Ustava varuje suverenost in osnova suverenosti je državnost.

Filozof Hegel je zapisal, da narod postane subjekt in vstopi v zgodovino, ko dobi lastno državo.

Slovenski narod se je odločil za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo s prebiscitom dne 23. decembra 1990. Teoretik francoske nacionalne države Renan poudarja, da je pogoj za obstoj nacije soglasje za skupno življenje, ter je torej nacija vsakodnevni plebiscit. In nacija je ravno narod z lastno državo.

Naslednji dan je jugo-srbska armada, ki je bila takrat 5. največja vojska v Evropi, napadla Slovenijo. Slovenska vojska - čeprav maloštevilna - je pod vodstvom mladih demokra-

tor (Janša, Bavčar in sodelavci) napad odbila ter obranila slovensko državo. Bivši partizanski general Dolničar je po televiziji priznal: »Tudi mi ne bi znali napraviti nič bolje.«

Ustanovna listina Združenih narodov v 1. členu, 2. odstavek, določa, da je cilj Združenih narodov razvoj prijateljskih odnosov med narodi, ki temeljijo na spoštovanju enakosti in samoodločbe ter na utrjevanju svetovnega miru. Najnovejše rožljanje z Osimom glede meja je proti tem te-

EGIDIJ VRŠAJ

meljnim določbam Združenih narodov, katerih članica je tudi Slovenija.

Pravica narodov do samoodločbe je izhodišče za 1. člen obeh konvencij Združenih narodov za človekove pravice. Ta člen pravi: »Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. Na podlagi te pravice svobodno odločajo o svojem političnem statusu in svobodno organizirajo svoj gospodarski, socialni in kulturni razvoj.«

Iz tega dejstva izhaja, da pravica narodov do samoodločbe predstavlja pogoj za uveljavitev vseh drugih človekovih pravic. Sodelovanje posameznika pri postopku samoodločbe je istočasno ena glavnih človekovih pravic.

Univerzalno načelo mednarodnega prava glede samoodločbe vključuje pravico narodov do ocepitve, če so proti svoji volji del državnih formacij, v katerih nimajo polnih možnosti za svoj politični, gospodarski, kulturni in socialni razvoj.

Ustanovna listina Združenih narodov iz leta 1945 je bila leta 1975 odločno potrjena z zaključno listino Konference v Helsinkih o varnosti in sodelovanju v Evropi.

DEMOKRACIJA

Bistveno važni so prvi trije členi slovenske Ustave.

Člen 1: »Slovenija je demokratična republika.«

Člen 2: »Slovenija je pravna in socialna država.«

Člen 3: »Slovenski narod ima trajno in neodtujljivo pravico do samoodločbe. V Sloveniji ima oblast ljudstvo.«

Predsednik Češke Vaclav Havel opozarja: »Demokrati smo sicer prišli na oblast, toda državna struktura je ostala komunistična. In to velja tudi za ves Vzhod.« Winston Churchill pa dodaja: »Za demokracijo in svobodo se je treba boriti vsak dan.«

Demokracija in tržno gospodarstvo sta pogoj za vstop Republike Slovenije v Evropsko skupnost.

Kaj je torej demokracija? Grška »demokratia« je sestavljena iz dveh besed: »demos« (ljudstvo) in »kratos« (oblast). Demokracija je tako oblika vlade, ko je suverenost v rokah ljudstva.

V »direktni demokraciji« ljudstvo neposredno izvaja svojo suvereno oblast; v »parlamentarni demokraciji« pa ljudstvo izvaja oblast preko izvoljenih predstavnikov kot n.pr. v Republiki Sloveniji.

Sociolog Alain Turaine pojasnjuje, da ima demokracija vsaj tri značilnosti:

- predstavništvo vladajočih,
- volivci so in se smatrajo za državljanje,
- svobodna izbira lahko obstaja le, če je oblast vladajočih omejena.

V demokraciji Ustava in zakonodaja ščitita človekove pravice in državljske svobode.

Zaradi tega Dahl zagotavlja, da je demokracija najboljša možna oblika vlade in države; nadalje je najboljša možna alternativa tako proti anarhiji, v kateri nihče nima obveznosti do drugih, kot proti vladi »žandarjev«, v kateri sprejema odločitve majhna skupina ljudi.

Demokracija je nadalje sistem, ki omogoča realizacijo največje možne svobode v danem zgodovinsko-druženem položaju ter dovoljuje posamezniku največji možni osebni in avtonomni razvoj.

Iz vsega tega sledi, da demokratska država jamči zasebne pravice vsem državljanom ter priznava ljud-

stvu kot organični skupnosti pravico do samovlade.

Zaradi istih razlogov - razlaga Bobbio - je tesna zveza med demokracijo in pravno državo. Brez demokracije ne bi mogla obstajati pravna država. Demokracija je naravnost vrhunec pravne države.

Veliki teoretik Kelsen govori celo o zgodovinski enačbi med demokracijo in pravno državo.

PRAVNA DRŽAVA

Kaj je po vsem tem pravna država? Pravna država je prevsem podreitev oblasti pravu, to se pravi jamstvo proti možnim zlorabam vseh oblasti, začeni z zakonodajo politične večine.

Po francoski revoluciji je Constant ugotavljal: »Če je vsota oblasti neomejena, lahko razdeljene oblasti enostavno sestavijo koalicijo in smo v despotizmu.«

Še nekaj o osnovah »države« za boljše razumevanje »pravne države«.

Država je organizacija kolektivnega življenja socialne skupine na določenem ozemlju za skupne cilje upoštevajoč oblast s prisilo.

Elementi države so torej:

- obstoj socialne skupine,
- stabilizirane na določenem teritoriju.

skupina pisanih in nepisanih norm (pravnih pravil), ki omogočajo socialni skupini urejeno življenje, vštevši uporabo sile za notranji red ter za odbitje napadov od zunaj.

Država je nadalje glavni subjekt mednarodnega prava. Kot protagonist mednarodnih odnosov ima država karakteristiko neodvisnosti in suverenosti.

Neodvisnost pomeni sposobnost države, da je avtonomna od drugih držav in ne priznava njihove superiornosti.

In s tem smo pri pravni državi. Pravna država je definirana z različnostmi svojih pravnih norm, ki so temeljno važne za njeno življenje. Po politični ideologiji gre za državo, v kateri prevladujejo zakoni ali pravo nad ljudmi ter ne obratno ljudje nad pravom in zakoni.

V pravni državi je vsaka oblast urejena in omejena v pravom, vštevši zakonodajno oblast ali parlament.

Da tudi parlament ne postane tiran, sta se zgodovinsko razvili dve pravni sredstvi:

- etično-politična ideja, po kateri zakonodajalec ne sme kršiti naravnih pravic posameznikov;
- stroga Ustava, ki je obveznost tudi za parlament.

Obstajajo še drugi pravni instituti, ki utrjujejo trdnost pravne države:

- ločitev trojice oblasti: zakonodajna, izvršna, sodna;
- ločitev organov za odobritev in izvajanje pravnih norm;
- dolžnost vlade za zaupnico v parlamentu;
- neodvisnost sodstva;
- podreitev javne uprave navadni ali posebni zakonodaji;
- obveznost rednih rokov volitev.

Društvo slovenskih izobražencev — Trst
Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček — Trst

Franc Jeza (1916-1984)

Simpozij ob 10-letnici njegove smrti

Referati:

Inž. Franc Goličnik — Zrele misli mladega razumnika in pisatelja Franca Jeze

Prof. dr. Martin Jevnikar — Literarno ustvarjanje Franca Jeze

Prof. dr. Janko Prunk — Slovensko narodno vprašanje skozi čas

Dr. Drago Legiša — Franc Jeza politik ali ne

Prof. Vlado Habjan — Franc Jeza med Ljubljano in Trstom

Saša Martelanc — Nedočakane sanje velikega idealista

Srečanje bo v Peterlinovi dvorani v Trstu, Ulica Donizetti 3,
v petek, 22. aprila, z začetkom ob 16. uri.

Iz tajniškega poročila Iva Jevnikarja

Ssk in njena nenadomestljiva vloga političnega subjekta

»Geslo našega osmega kongresa — Za našo razvojno strategijo v drugi republiki — že nakazuje vsebino tega poročila. Z velikimi političnimi in institucionalnimi spremembami v Italiji dejansko stopamo na pot druge republike.« S temi besedami je deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar pričel svoje dolgo in izčrpno poročilo. »V novo obdobje pa zaradi volilnih reform stopamo tudi politično močno ošibljene. Naša stranka je lani po treh desetletjih izgubila svojega deželnega svetovalca, izpadla je tudi iz tržaškega in goriškega pokrajinskega sveta, je nadaljeval. Tudi ostale politične komponente naše narodnostne skupnosti so doživele krepko klestevne lastnih predstavnikov.«

»Z novimi parlamentarnimi volitvami prevzemajo oblast nove sile. Slovenska skupnost je izrazila zaskrbljenost zaradi napredovanja skrajne desnice, nejasnih perspektiv na vsedržavni ravni, saj pravih programov brez demagoških primesi nismo slišali veliko, in zaradi izvolitve tudi izrazitih nasprotnikov manjšinskih pravic v Furlaniji-Juljski krajini,« je še dejal Jevnikar. Geslo kongresa je obrazložil z besedami: »Gre za našo strategijo. Razmišljanje o nadaljnji poti naše skupnosti je predvsem naša stvar in naša odgovornost. Tega ne moremo in nečemo prepustiti nikomur. Tu je vloga slovenske politike. Tu je vloga slovenske stranke.«

Naš kongres,« je nadaljeval Jevnikar, želi spregovoriti novim oblastem v Italiji. Svoje sporočilo ima tudi za Slovence v matični državi. Sprožiti želi razmišljanje o tem, kaj nalaga novi položaj naši manjšini. Svoje sporočilo ima tudi za Slovence v matični domovini. Novemu italijanskemu parlamentu in vladi, ki bo nastopila, želimo s tega mesta povedati, da že ves povojni čas čakamo na pravična zaščitna določila. Od novega parlamen-

Člani novega deželnega tajništva Ssk

Martin Breclj (tajnik)
Ivo Jevnikar (podtajnik)
Marjan Terpin (predsednik)
Branko Černic (podpredsednik)
Jože Škerk
Peter Močnik
Marij Maver
Danilo Antoni
Rafko Dolhar
Aleš Figelj
Štefan Bukovec
Damjan Terpin
Davin Grinovero
Andrej Bratuž
Salvatore Venosi
Peter Gerdol

ta in od vlade pričakujemo, da bosta ravnala državniško,« je še dejal deželni tajnik.

V svojem poročilu se je Jevnikar dalje dotaknil številnih odprtih vprašanj naše manjšine. Opozoril je, da bi bilo treba skupni predlog zaščitnega zakona takoj predložiti v novem parlamentu s čim širšo podporo različnih strank. Še dalje pa se moramo za svoje pravice zavzemati tudi na mednarodni ravni. Slovenska skupnost je že dala in uresničila nekaj pobud v tem smislu. Ena od bistvenih zahtev stranke pa ostaja zagotovljeno zastopstvo, je še poudaril Jevnikar. Govoril je tudi o novih volilnih reformah, ki so slovensko zastopstvo v izvoljenih telesih močno okrnili. Čeprav je Ssk 6. junija lani za tisoč glasov izboljšala svoje izide, je izpadla iz deželnega sveta, ker ni našla nobenega partnerja, ki bi se z njo povezal. V zadnjih dveh letih je bilo volilnih preizkušenj veliko, sedaj pa nas čakajo predčasne volitve v Gorici in pokrajinske volitve v Trstu. Brez širokih zavezništev demokrati-

čnega značaja uspeh ne bo mogoč. Z odgovornostjo se bomo morali tudi pripraviti na evropske volitve.

Jevnikar je govoril tudi o kraškem parku in ponovil stališče Slovenske skupnosti, da je treba pri zaščiti Kraša upoštevati tudi kraško prebivalstvo, njegove življenjske in razvojne potrebe, pravice slovenskega jezika, predvsem pa soodločanje prizadetega prebivalstva glede upravljanja teritorija. Hud problem, je nadaljeval, predstavljajo za našo manjšino skopo odmerjena finančna sredstva, posebno boleče pa je vprašanje slovenskih televizijskih sporedov. »Naša stranka,« je dejal Jevnikar, »je lani priredila dobro zasnovan mednarodni posvet o tem vprašanju. Dejstvo pa je, da zakon iz leta 1975, ki uvaja slovensko televizijo, ostaja danes mrtva črka, zaradi varčevalnih ukrepov ustanove RAI pa tvega hudo obubožanje tudi slovenska radijska postaja.«

Glede odnosov z matično Slovenijo je deželni tajnik menil, da ji gre priznanje za moralno in materialno pomoč manjšini, zaželjena pa bi bila ustanovitve nekakšnega kontaktnega odbora med predstavniki naše skupnosti in strank v slovenskem parlamentu. Tako bi ne bili le predmet zanimanja, temveč subjekt in sogovornik pri vseh zadevah, ki se dotikajo tudi zamejstva.

Ivo Jevnikar je dal v svojem poročilu poseben poudarek potrebi po novem mehanizmu za iskanje skupnih stališč. »Napočil je čas, da se stvarno izrečemo o pogostejših predlogih o osnovanju Narodnega sveta ali drugega skupnega zastopstva z demokratično legitimacijo. Ne gre za preštevanje. Gre za to, a tisti zavedni Slovenci, ki to hočejo, z internimi volitvami znotraj naše narodne skupnosti izvolijo skupno zastopstvo.«

»Kakšna je potem vloga Slovenske skupnosti? Nenadomestljiva vloga političnega subjekta. Nedvomno, dokler ne dosežemo zagotovljenega zastopstva, po vsej verjetnosti tudi potem, saj je treba politično delo organizirati. In če kdo govori o tem, da narodna stranka nikoli ne more zajeti vse manjšine, da ostajajo oddaljene od nje vse širše »sive cone«, potem odgovorjamo, da bo sivina še hujša, če bo zmanjkalo živo žarišče. Že zdaj padajo na Ssk večje odgovornosti,« je še dejal Ivo Jevnikar in svoj poseg zaključil z naslednjo mislijo: »v novih razmerah in s težavami, ki jih je prinesla nova volilna zakonodaja, se pot Slovenske skupnosti ni končala. Ni se končala, ker imamo pred sabo še veliko dela in odgovornosti. Ni se končala, ker ne bežimo iz politike. Ker želimo kot subjekt prispevati svoje delež za skupno dobro nas vseh na tem koščku Zemlje, saj smo zanj najbolj odgovorni!«

Evropsko manjšinsko zborovanje v Bruslju

V začetku prejšnjega tedna je bil v prostorih evropskega parlamenta v Bruslju sestanek Evropske svobodne zveze (ALE), ki povezuje manjšinske in avtonomistične stranke v državah Evropske unije. Med udeleženci je tudi veliko evropskih poslancev teh strank, poleg njih pa še politični predstavniki istih. To je bilo prvo širše srečanje po jesenskem zasedanju v Cardiffu v Veliki Britaniji. Dnevni red sedanjega zasedanja je obsegal v glavnem politični položaj v Italiji po zadnjih volitvah z razpravo o novi desničarski večini. Nadalje je bil tudi govor o skorajšnjih junijskih evropskih volitvah.

Iz Italije so bili prisotni za listo Federalizem predstavniki Union Valdôtaine in Slovenske skupnosti. Nadalje še predstavniki Severne lige (ki ima dva evropska poslanca) in sardinski poslanec Melis. Ssk je predstavljal deželni podtajnik Andrej Bratuž, UV pa Pia Morise. Oba poslanca Severne lige, Speroni in Moretti sta prikazala novonastali politični položaj in odgovarjala na stališča in kritike. Vnela se je živahna debata, v katero je poseglo veliko predstavnikov evropskih narodnih skupnosti. Zadržanje Lige je namreč za večino nesprejemljivo, in sicer vstop v vladno večino z mislovci oz. Nacionalnim zavezništvom. Nekateri so zahtevali izključitev Bossijevega gibanja iz Ale, drugi pa suspenzijo. Tako je bila Severna liga dejansko suspendirana zaradi prej omenjenih razlogov.

Slovenski predstavnik je v svojih nastopih opozoril na nesprejemljivost vezanja na stranko, ki je nepotreben dedič fašističnega režima in ideologije. Spomnil je tudi na dolgoletno preganjanje slovenske manjšine v Italiji, ki so ga fašisti načrtno izvajali. In tudi danes je prav ta stranka tista, ki se v vsem kaže najbolj nasprotna Slovincem v Italiji in odnosom z republiko Slovenijo. Prikazal pa je še dvojni obraz same Lige, ki ga kaže v naši deželi do slovenske manjšine.

SREČANJE MANJŠIN V ITALIJI V MILANU

Malo pred bruseljskim sestankom je bilo v Milanu srečanje liste Federalizem, ki jo sestavljajo stranke manjšin v Italiji (sedaj brez Sardincev). Na sporedu je bil govor o bližnjih evropskih volitvah in zadevnih odločitvah.

Pokrajinski kongres Mladinske sekcije Ssk iz Gorice

Po nekajletnem premoru se je Mladinska sekcija Slovenske skupnosti iz Gorice odločila, da zopet oživi svoje delovanje. To je storila s pokrajinskim kongresom 8. aprila, saj je že nastopil čas, da bi se obnovilo »zastarelo« vodstvo sekcije. Uvodno besedo je na kongresu imel David Grinovero, ki je tudi vodil celotno srečanje. Sledilo je poročilo tajnika mladinske sekcije Robija Cotiča, ki je obširno prikazal delovanje in uspehe v prejšnjih letih. Deželni tajnik mladinskega gibanja Ssk Damjan Terpin je govoril splošno o stranki Slovenske skupnosti, o njenem delovanju in načrtih za prihodnost. Poudaril je predvsem novo vlogo Ssk, ki naj postane povezovalka vseh zamejskih Slovencev, in opozoril na težavno situacijo, v kateri se je znašla manjšina po zadnjih volitvah. Mlade udeležence kongresa je pozdravil tudi Bernard Špacapan.

Prisotni so tudi izvolili novega predsednika sekcije, ki bo odslej Alex Pintar, študent gradbenega inženirstva iz Gorice. V kratkem govoru se je zahvalil za zaupanje in obljubil, da bo svojo nalogo vestno izpolnjeval. Za tajnika pa je bil izvoljen Mihael Corsi, ki je bil tudi eden glavnih pobudnikov tega kongresa.

IGOR POVŠE

a.b.

Delo so predstavili prejšnji teden

Nova knjiga o zgodovini Opčin

V soboto, 16. aprila, je bila v prostorih openske Hranilnice in posojilnice ob prisotnosti škofovega vikarja msgr. Franca Vončine, salezijanskega inšpektora iz Ljubljane dr. Antona Koširja, predsednika Hranilnice Pavla Miliča, predsednika Slovenske prosvete iz Trsta Marija Maverja, župnika dr. Zvoneta Štrublja, predstavnikov krajevnih organizacij in prosvetnih združenj ter številnih vaščanov predstavitev knjige: Opčine, zgodovinski oris župnije. Knjigo je napisal s sodelavci prof. Ivan Artač. Strokovno mnenje o delu je podal prof. Tomaž Simčič, uvodno misel pa Berta Vremec in župnik Štrubelj. Odlomke iz knjige je prebral Livij Valenčič. Napovedovala je Nataša Sosič, pel pa je mešani pevski zbor Sv. Jerneja pod vodstvom Bogdana Kralja. O svojem delu je v pogovoru povedal kaj več sam avtor.

Kako je prišlo do zamisli, da napišete knjigo o openski župniji?

O zgodovini Opčin je leta 1975 izdal knjigo vaščan Angel Vremec. V njej je objavil obsežno in zanimivo gradivo, ki ga je v letih zbral med rojaki o nekaterih zgodovinskih dogajanjih v vasi. V knjigi je tudi kratko poglavje, ki govori o župniji, v katerem pa je le bežno nakazana njena zgodovina. Knjiga je že zdavnaj pošla in med vaščani je bila želja, da bi knjigo ponovno izdali, oziroma da bi nastal in razvoj župnijske skupnosti obširneje predelali v novi knjigi. Pred leti se je obrnil name glede tega g. Dušan Jakomin in me prosil za sodelovanje. V načrtu je imel obsežnejšo knjigo, ki bi podala sliko slovenskih župnij in cerkva na Tržaškem. Izšla naj bi pri Mohorjevi družbi v Gorici in naj bi pri njej sodelovalo več avtorjev za posamezne kraje. Zdi se, da zamisel ni rodila zaželenih sadov, predvsem zaradi pomanjkanja piscev, tako je moj prispevek obležal v predalu. Pred meseci sem zasledil, da je napisal samostojno knjigo o katarski župniji Jožko Gerdol. Medtem se je na Opčinah pojavila v pastoralnem svetu zamisel, da bi letos ob 340-letnici prvih zapisov v matične farne knjige pripravili samostojno razstavo in izdali ob tej priložnosti tudi knjigo o zgodovini župnije. Razstavo smo res sredi marca organizirali pod vodstvom dr. Draga Štokerja. Knjiga na 200 straneh s poljudno vsebino in bogato slikovno opremo pa je izšla v začetku aprila.

Koliko časa ste zbirali podatke, od kod ste jih črpali, kdo je pri sestavi knjige še sodeloval?

Odgovor je že nakazan v prejšnjih besedah, vsekakor nekaj let. Pri tem je sodelovalo več ljudi. Berta Vremec je pripravila zgodovino cerkvenega pevskega zbora, dr. Drago Štoka je pregledal župnijski arhiv, Zvonko Vidau je poskrbel pri vaščanih za fotografске zanimivosti, dr. Marko Štoka je narisal zemljevide. V knjigo smo vključili pomembne zgodovinske prispevke Vinka Beličiča, župnika Zinka in Leopolda Jurca, jaz sem brskal po raznih knjigah in arhivih, v pomoč pa nam je bil tudi prof. Tomaž Simčič, ki je besedilo pregledal in ob predstavitvi knjige podal strokovno mnenje. Župnik Štrubelj je napisal uvodno misel.

O čem govori Vaše delo, oziroma kaj je bilo v zgodovini openske župnije najpomembnejše?

Pri odkrivanju naše preteklosti sem prišel do spoznanja, kako pomembno mesto so imeli v zgodovini openska župnija in njeni duhovniki. Njim se imamo zahvaliti, da so v preteklih stoletjih poskrbeli ne samo za duhovno rast svojih vernikov ampak tudi za ohranitev slovenskih običajev, navad, jezika, sploh za ohranitev našega življa na tržaškem Krasu v okolici Trsta. Openci so med prvimi, sredi 14. stoletja, dobili svoje duhovnike, bili so to Slovenci, ali so vsaj dobro obvladali jezik svojih faranov. Openska župnija, ki jo je ustanovil tržaški škof Rinaldo Scarlichio leta 1622, je obsegala vasi od Svetega Križa do Trebč, pa tudi del Barkovelj, Rojan in Grljan. Pozneje so se ta naselja osamosvojila in postala samostojne župnije.

Zelo pomembno je Napoleonovo obdobje. Tedaj je bil na Opčinah za župnika Matija de Jurco, ki se je z vsvo versko dinamiko in organizacijsko sposobnostjo lotil razširitve cerkve, kakršna je danes. Nadvse pomembno je njegovo delo na prosvetnem in kulturnem področju, že leta 1797 je okreplil cerkveni pevski zbor in ustanovil župnijsko šolo za vsa podrejena mu naselja. Šola ni bila obvezna, a je v njej leta 1805 bilo vpisanih nad 150 slovenskih otrok, pouk je bil v slovenščini, dva kaplana, ki ju je imel župnik v pomoč, pa sta poučevala še računstvo, nemščino in italijanščino in vse, kar je bilo potrebno za kmečko prebivalstvo na podeželju. Čas sovпада z Vodnikovim pro-

svetnim delovanjem v Ljubljani in Napoleonovo Ilirijo.

Najtežje dni je župnija preživljala med obema svetovnima vojnama, ko je bil za župnika Andrej Zink. Čeprav je bil župnijski arhiv zaradi bombardiranja Opčin 20. aprila 1944, (prav te dni obhajamo 50-letnico tega žalostnega dogodka) so se nam le ohranili nekateri zgodovinski dokumenti o bombardiranju vasi, o novi maši Leopolda Jurca za časa fašizma in o posredovanju župnika Zinka pred povračilnimi ukrepi Nemcev po atentatu v kinodvorani Uljan, kar je dovedlo do streljanja 71 talcev na openškem strelišču.

Po drugi svetovni vojni je prišlo do novih usodnih političnih in družbenih sprememb, do naseljevanja istrskih beguncev v kraška naselja ter do dejanskega ogrožanja slovenske narodne prisotnosti, domačini so postali manjšina. Zaradi številnih trenj je prišlo tudi v župniji do sprememb. Tržaški škof Santin jo je leta 1966 razdelil na dva dela: na stari slovenski del pod okriljem župnije sv. Jerneja in na novi del, naseljen pretežno z italijanskimi verniki, na župnijo Marije Kraljice sveta v Kraški ulici. Leta 1991 so prevzeli pastoralno oskrbo v slovenski župniji salezijanci.

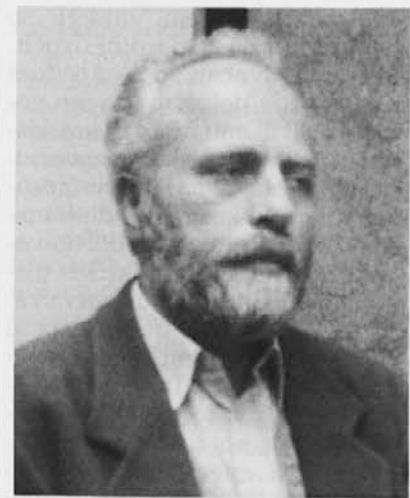
Ob tem zgodovinskem pregledu sem podal še opis župnijske cerkve in kapelic, zelo zanimivo v latinščini pisano prvo zgodovino openske župnije izpod peresa goriškega bogoslovnega profesorja Štefana Kocijančiča v Tržaškem škofijskem listu leta 1869, seznam učencev openske župnijske šole iz leta 1805, izjavi kaplana Mateja Samca in Filipa Zalarja, ki osvetljuje župnijsko življenje v prvih letih 1800, sledijo sezname openskih župnikov, kaplanov, duhovnikov domačinov in še nekaj drugih zanimivosti.

Kaj pa ostalo Vaše delo, s čim se še ukvarjate? Ali kaj pišete?

O načrtih je težko govoriti, pridejo kadar pridejo, pišem ko čutim potrebo, a ne z namenom za objavo. Rad pa bi še kaj zanimivega izbrskal iz naše preteklosti.

(hj)

Pisatelj Marjan Tomšič o Istri

Pisatelj Marjan Tomšič, ki se je v skrivnostni istrski svet tako vživel, da čuti vsak njegov utrip, je bil prejšnji teden v Trstu kot gost večera v organizaciji Slovenskega kulturnega kluba, Kulturnega krožka »Istria« iz Trsta ter kopskega kluba »Istra«. Na srečanju je vladala velika zbranost in je bilo čutiti neko toplino, čisto drugačno od vzdušja, ki običajno vlada, ko je tema pogovora Istra. Tudi na tem večeru je bilo sicer slišati nekaj žolčnih izjav, vendar te niso pokvarile lepega vzdušja. Nekdo je na primer pisatelja vprašal, ali namerava eno svojih bodočih knjig posvetiti tudi italijanski tragediji — eksodusu. Tomšič mu je odgovoril, da je s temi dogodki seznanjen, čeprav je sam vedno živel v slovenskem delu Istre, in da tudi že zbira zgodbe in pripovedi o odhodu Italijanov. Želel bi se namreč lotiti tudi te tematike, saj ga kot pisatelja angažira vsaka človeška nesreča.

Na večeru so med drugimi govorili predsednik kopskega krožka »Istra« Milan Gregorič, prof. Jasna Čebtron, ki je pisatelja predstavila občinstvu, ter predsednik kulturnega krožka »Istria« Marino Vocci. Srečanje z Marjanom Tomšičem je ena od skupnih pobud slovenskega in italijanskega istrskega društva. V tej sredini je tudi zrasla pobuda predvsem kulturnih in javnih delavcev s širokimi obzorji za ustanovitev nekakšnega »forum ljudi dobre volje« ob meji. Duhovni oče te zamisli je hrvaški pisatelj Milan Rakovac. »Ljudje, ki nam sožitje ob meji nekaj pomeni, smo začeli premikati skale,« je dejal Milan Gregorič, dober poznavalec istrske problematike, ki je o tem vprašanju že napisal vrsto člankov za časopise in revije. »Istrske večere prirejamo tudi drugod po Sloveniji. Če bo ta forum ob meji zaživel, potem bo srečanj, kot je bilo to z Marjanom Tomšičem, v bodoče še več. Veliko nameravamo tudi v prihodnje prihajati v Trst, kjer so taka srečanja še posebno potrebna. Kdor hoče o Istri govoriti, jo mora najprej spoznati. Veliko je v tem smislu že storil pisatelj Tomšič, ki se je v te kraje dobesedno zaljubil. Prevod njegove uspešnice »Šavrinke« pa bo v kratkem izšel tudi v italijanščini.«

(hj)

Predstavitve knjige prof. Borisa Artača se je na Opčinah udeležila številna publika. Na sliki (foto S. Ferrari) sedijo za predavateljsko mizo openski župnik Štrubelj, avtor dela, za njim pa prof. Tomaž Simčič

Popušcanje v nedogled je zelo nevaren precedens

Srbi se smejejo, dosegli so dvojni, morda celo trojni uspeh. Svetovni javnosti so z napadom na Goražde dokazali, da jim vojaško na Balkanu nihče ni kos, dali so lekcijo Atlantskemu zavezništvu in postavili na laž tako Združene narode kot rusko diplomacijo. Znotraj svojega politično-vojaškega vrha so bosanski Srbi ustvarili paralelni strukturi: prva kaže nespravljivost, obe pa sta si enaki v doslednem nespoštovanju dane besede. In vendar svetovnim organizacijam ne preostane drugega, kot da se predajo utvaram, češ, spametovali se bodo in držali obljube. Zgodovina svetovnih politikov ni naučila ničesar, niti najnovejša zgodovina ne. Nihče se noče več spomniti na trmasto vztrajanje Slobodana Miloševića na polaganju temeljev velike Srbije, na dosledno odbijanje vsakršnega kompromisnega predloga.

Ko so se junija 1991 pričeli boji v Sloveniji in na Hrvaškem, si je zahodna diplomacija zastirala oči in se prepričevala, da bo Bosna ostala izven vojnih grozot. Pogajanja zdaj v Londonu, zdaj v Ženevi, so bila le pesek v oči. Srbski tanki so osvajali mesta in vasi, srbsko topništvo je bruhalo smrtonosne izstrelke na Sarajevo, diplomacija pa je vztrajala pri pogajanjih in s tem dajala hudo potho napadalcu.

Združeni narodi so kljub izglosovanim resolucijam morali sprejeti ozemelske spremembe, se

praktično odpovedati toliko razglašenemu načelu, da se meja ne sme spreminjati s silo. Mednarodna organizacija je le medlo reagirala na množične pokole, koncentracijska taborišča, posilstva. Zdaj je morala požreti še dano besedo o varovanih območjih in zaščitni lastnih sil, ki jih Srbi napadajo.

Glavni tajnik OZN Boutros Ghali je zahteval od Atlantskega zavezništva, da razširi letalsko službo na vsa varovana področja, toda za letalske napade, ki se tudi v Zalivski vojni niso obnesli, je verjetno že prepozno.

Medtem ko se Zahod kunktatorsko sprašuje, kaj storiti, se Srbom veča apetit, svetovni organizaciji postavljajo nove pogoje. Za umik svojih čet iz predmestja Goražde zahtevajo vsaj delno odpravo sankcij proti srbsko-črnogorski federaciji. Kaj ni to dokaz, da je v bosanski konflikt neposredno vpleten Beograd? Kri je zavrela celo Rusom, ki so doslej sistematično podpirali pravoslavne brate na Balkanu. Karadžić je Čurkinu objubil, da bodo zaustavili ofenzivo proti muslimanski enklavi ob Drini, toda besede ni držal.

Popušcanje v nedogled je zelo nevaren precedens, saj kriznih žarišč v Evropi ne manjka, še predvsem v vzhodni in bivšem sovjetskem imperiju. Kaj lahko se zgodi, da bodo skrajneži drugod po svetu sledili srbskemu zgledu. Ko ni natančnih pravil, ko ni sankcij za kršitelje, ko ni policijske in sodne oblasti, ki bdijo nad zakonitostjo, protidemokratske sile dvigajo glave. Primere najdemo celo v pravnih državah, ko se podjetniki v odsotnosti pravil in zakonov polastijo moči in ugleda. Državo in njen ustroj zamenja organizirani kriminal in demokracija se znajde v krčih.

SAŠA RUDOLF

* * *

V Trstu so prejšnji teden predstavili knjigo »Vojni dnevnik. Kronika obleganega Sarajeva«, katere avtor je Zlatko Gizdarević, časnikar sarajevskega dnevnika *Oslobođenje*. Delo sestavljajo članki, ki jih je avtor pisal iz Sarajeva za splitsko Svobodno Dalmacijo. Na predstavitvenem večeru je dejal, da je to, kar se danes dogaja na tleh bivše Jugoslavije, poraz naše civilizacije.

Zaključila se je 25. Primorska poje

S koncertom v Kulturnem domu v Trstu se je prejšnjo nedeljo končala letošnja zborovska revija Primorska poje, ki jo že 25 let prirejajo po vsej Primorski na obeh straneh meje. Letošnje jubilejne revije se je udeležilo 119 pevskih zborov, ki so nastopili na 19 koncertih. Prvi je bil v Postojnski jami, osrednja slovesnost pa je bila v Novi Gorici, kjer je bil dolga leta sedež Združenja pevskih zborov Primorske, soustanoviteljice te zborovske revije. Na zaključnem koncertu v Trstu je bil slavnostni govornik minister za kulturo republike Slovenije Pelhan, organizatorjem in nastopajočim pa je čestital tudi podpredsednik deželnega odbora Pedronetto. Pri tem velja povedati, da sta slovenska vlada in dežela Furlanija-Juljska krajina bili častni pokroviteljici letošnje Primorske poje. Ugledne goste, organizatorje in zборе pa je v Trstu pozdravil tudi predsednik SKGZ Klavdij Palčič.

Primorska poje je gotovo ena tistih kulturnih pobud, ki so pojem ljubiteljskega delovanja, je pa prav gotovo tudi dokaz, kako ljubiteljski zbori opravljajo izredno pomembno kulturno in tudi družbeno ter narodno poslanstvo, duhovnega bogatenja pevcev samih in tudi krajev, kjer delujejo.

Posnetek z zaključnega koncerta jubilejne Primorske poje v tržaškem Kulturnem domu (foto S. Ferrari)

Angel Turk se je poslovil

V starosti 88. let je prejšnji teden umrl Angel Turk, ki je veliko svojih energij posvetil kulturnemu delu za ohranitev slovenske narodne zvesti in samozavesti v teh krajih. V Barkovljah in Rojanu, kjer je teklo njegovo življenje, pa tudi v Trstu skorajda ni bilo pomembnejše prireditve, ki je ne bi obiskal, dokler so mu moči to dopuščale.

Pokojni Angel Turk je bil vsestranska osebnost. Ljubil je knjige, gledališče (nastopal je tudi na odrih) glasbo, in je bil vnet raziskovalec naše preteklosti na Tržaškem. Med drugim je zbiral gradivo za brošuro »Rojan skozi čas«, v brošuri »Barkovlje« je tudi njegov prispevek o domači šoli, za leksikon Slovencev v Italiji pa je prispeval gradivo o Greti in Rojanu. Opravil je še veliko koristnega dela, aktiven pa je bil tudi pri raznih slovenskih društvih. V mladih letih, v času fašističnega nasilja, je bil Angel Turk, skupaj z Romanom Pahorjem, Dragom Žerjalom, Vekoslavom Špangerjem in Zvonimirom Milošem eden od snovalcev ilegalnega delovanja.

Umrla je prof. Kopalova

V začetku prejšnjega tedna je v bolnišnici v Sežani umrla Vilma Kopal, dolgoletna profesorica pedagogike in didaktike na tržaškem učiteljskišči A.M. Slomšek, ki je bila upokojena od leta 1981. Rojena je bila 2. marca 1912 v Istri, v vasi Lovreč, zahodno od Pazinja. Po prvi vojni in priključitvi Istre Italiji se je njena družina odselila v Ljubljano, kjer je Vilma Kopal obiskovala srednjo in višjo šolo in tudi zaključila univerzitetni študij, nato pa je nastopila službo kot učiteljica. Maja 1945 je z drugimi begunci odšla na Koroško, od tam pa v zavezniška zavetišča v Italijo. Oktobra istega leta je z drugimi šolniki prišla v Trst in je aktivno sodelovala pri obnovitvi slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem.

Kot vzgojiteljica je bila prof. Kopalova stroga, dosledna in natančna. V tem duhu je vzgojila generacije učiteljev in učiteljic. Ze veliko let je imela težave z zdravjem, po upokojitvi pa se ji je stanje še poslabšalo. Po njeni želji so jo pokopali na Žalah v Ljubljani, kjer počivajo tudi njeni starši.

Smrt Milene Čekuta

V daljnem Torontu v Kanadi je konec prejšnjega tedna umrla gospa Milena Čekutova, nekdanja priljubljena napovedovalka slovenske tržaške radijske postaje. Rodila se je v Ljubljani in je bila ponosna na svoj dekliški priimek Cankar, saj je bila tudi v sorodstvu s pisateljem. Z možem, arhitektom Vilkom Čekuto, je po koncu vojne prišla v Trst, kjer sta oba posvetila veliko svojega časa kulturnemu in prosvetnemu delu v prvih povojnih letih.

Milena Čekutova je bila tudi pevačka in članica radijskega zbora Škrjanček. Leta 1955 se je odselila v Kanado, kjer je svoje narodnostno poslanstvo nadaljevala med tamkajšnjimi Slovenci.

Uspešna predstava gledališke skupine SKK

Prihodnjo nedeljo, 24. aprila, bo gledališka skupina Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta nastopila v Prosvetnem domu na Opčinah z delom: »Igra zamenjav ali: skupaj je lepše«, ki je prava letošnja »uspešnica«. Predstava se bo pričela ob 19.30.

Mladi tržaški igralci so s to igro nastopili že marsikje in povsod poželi veliko uspeha. 10. aprila jih je toplo sprejela publika, ki se je zbrala v Srenjski hiši v Mačkoljah. Prejšnjo nedeljo, 17. aprila, pa je gledališko skupino čakala zahtevna preizkušnja. Člani so bili namreč gostje Združenja katoliških študentov, nastopili pa so ob zaključku kongresa o družini, ki ga je pripravil Odbor za mednarodno leto družine pri Slovenski škofovski konferenci. Prisotne so bile številne ugledne osebnosti. Predstavo mladih igralcev Slovenskega kulturnega kluba sta si med drugimi ogledala tudi ljubljanski župan in zunanji minister Lojze Peterle.

Bogat spored 9. Film video monitorja

Z lepim, romantičnim in domotožnim filmom **Un anno di scuola** (Tisto šolsko leto), ki ga je Tržačan Franco Giraldo posnel po Gianniju Stuparichu, se začne drevi v goriškem Kulturnem domu 9. Film video monitor. Letni pregled slovenskega filma, videa in televizije, ki zaseda po zaslugi organizatorja Kinoateljeja svojstveno mesto v slovenskem filmskem prostoru in v posredovalni obmejni kulturi, je s svojim »poklonom« tržaškemu režiserju (s slovensko materjo in nekajletno goriško izkušnjo) še izraziteje poudaril prirojeno naravnost za širjenje tukajšnje, ne le slovenske in ne le filmske sporočilnosti nazven.

Domači krajevni gledalci in zunanji opazovalci, ki sledijo ustvarjanju in proizvodno-distribucijskim trendom slovenskega filma, ki bodo imeli ponovno priliko, da se neposredno seznanijo iz posebne goriške opazovalnice, tako rekoč »monitorja«, z vsemi prvinami, zvrstami, avtorji, dušami in tudi različnimi zemljepisnimi koordinatami, ki opredeljujejo in oblikujejo ta komunikacijski svet.

V petek bodo prikazani dokumentarci, ki od Koroške in Porabja do Primorske podoživljajo razna slovenska »zamejstva«, večidel v produkciji televizijskih hiš: osrednje slovenske, koprške, deželne RAI itd. Zvečer bo predpremierna filma Filipa Robarja - **Dorina Nebo nad Ženjavi ali dan, ko nam je Evropa padla na glavo**. Soboto zvečer bodo slavnostno predstavili oba najnovejša slo-

venska celovečerna filma: **Morana** Aleša Verbiča in **Gypsy Eyes** Vinčija Vogue Anžlovarja, ki nam je pred leti že podaril prešeren filmček **Babica gre na jug**. Pred tema bodo še v soboto popoldne vrteli za mlajšo publiko novosti zadnjih dveh let slovenske avtorske video produkcije, izbor filmskih eksperimentov skupine OHO in študentskih filmov ljubljanske akademije AGRFT.

V nedeljo dopoldne bo tradicionalno srečanje s posegi prisotnih ustvarjalcev, producentov, časninarjev idr., zainteresiranih okrog vprašanj slovenskega »filmvideo«. Sledila bo popoldne projekcija klasičnega naslova **Ne joči Peter**, s katerim se bodo organizatorji oddolžili spominu dveh preminulih velikih imen slovenskega filma, režiserja Franceta Štiglica in scenografa Mirka Lipužiča, ki sta bila tudi velika prijatelja Kinoateljeja in same manifestacije. 9. Film video monitor bosta sklenili večerni predstavitvi tv filmov **Vaški učitelj** mlajše režiserke Maje Weiss in **Nasmeh pod pajčolanom** Tuga Štiglica, avtorja mladinskih filmskih uspešnic **Poletje v školjki I in II**.

Davorin Devetak

* * *

V Katoliškem domu v Gorici je bilo prejšnji teden srečanje glasbenih šol Primorske, ki ga prirejata Društvo glasbenih pedagogov Primorske v sodelovanju z Glasbenim centrom Emil Komel iz Gorice. Nastopilo je 31 gojencev glasbenih šol s te in slovenske strani meje. Poleg solistov so nastopile tudi komorne skupine. Srečanje se bo sklenilo 7. maja v Ajdovščini.

Pravna in socialna država

SOCIALNA DRŽAVA

Člen 2 slovenske Ustave govori o **pravni in socialni državi**. Socialna država (»Welfare State«) je socialni sistem, v katerem država jamči vsem državljanom minimalno raven dohodkov ter dostop do storitev, ki so smatrane socialno za nujne (stanovanje, zdravstvo, šolstvo, zaposlitev), ter do tržnih cen, katerih siromašni ne morejo plačevati.

Glavno sredstvo za »državo blaginje« je sistem socialne varnosti, ki je večinoma financiran z davki po progresivni stopnji in tako temelji na porazdelitvi dohodkov.

Socialna država priznava pomanjkljivosti tržnih zakonov za reveže, a ne uvaja nujno sprememb v sistema proizvodnje in socialnih odnosov.

»Država blaginje - razkriva Dahrendorf - je povzročila globlje in trajnejše civilizacijske spremembe kot Leninova revolucija v Rusiji.«

Vključitev socialne politike v državo je po tem stališču največja civilizacijska pridobitev 20. stoletja.

Komunistične države so z uravnolovko ustvarjale »**družbo enakosti**« pod nadvlado partije; tako niso odpravljale revščine ter niso ustvarjale »**družbe blaginje**«.

Komunistični režimi so zagrešili pri delitvi narodnega dohodka dve veliki socio-ekonomski napaki: primarno in sekundarno.

Primarna napaka:

- poskus odpraviti revščino z ukinitvijo zasebne lastnine,
- globalno izenačevanje s posledico bogatstva politične nomenklature in s proletarizacijo revnih;
- razvoj velike industrije z odpravljanjem avtonomnega dela (kmetje, obrtniki) ob lažji partijski kontroli nad proletarskimi množicami v tovarnah.

Sekundarna napaka:

- gradbena zemljišča in delitev stanovanj partijski nomenklaturi z višjimi dohodki;
- večje koristi bogatim pri subvencioniranih cenah;
- večja poraba bogatih v družbeni dejavnosti: zdravstvo, visoko šolstvo, prosti čas.

Tudi v Sloveniji je naraščala proletarizacija prebivalstva z uvajanjem težke industrije (jeklarne, rudniki), čeprav je ta industrija neprimerna za Slovenijo zaradi pomanjkljivih kapitalov in surovin in zaradi ekoloških razlogov.

Na tej ideološki osnovi so v Jugoslaviji gradili velika podjetja, ki niso bila elastična na mednarodnih tržiščih. V letih 1970-1980 so podjetja povprečno imela naslednje število uslužbenecv:

Jugoslavija	295
Slovenija	238
Italija	102
Švedska	81

Vzhodno-evropske države - piše Fergerjeva - morajo v **prehodnem obdobju** zagotoviti zlasti dvoje:

- trdnost domače valute;
- vsaj minimalno socialno varnost, vštveši zaposlitev.

Glede valute je mogoče čestitati monetarni politiki Banke Slovenije, ker je tolar (ob povezavi z marko in ob podpori Mednarodnega denarnega sklada) ena najmočnejših valut na Vzhodu.

Negativna dejstva Republike Slovenije pa so zlasti:

- javni dolg;
- korupcija;
- brezposelnost.

Socialna politika - pravijo švedski socialni demokrati - temelji na maksimalni zaposlenosti in na maksimalnih plačah. In Andersen dodaja: »Politika zaposlovanja in regulacija tržišča delovne sile je razredni boj, toda ne na ulici, marveč v parlamentu.«

Jurij Paljk

Izredno pomembno je, da so prostori v samem središču mesta

Dve kvalitetni likovni razstavi v Gorici

V Gorici sta v teh dneh na ogled dve razstavi, ki sta jih pripravili slovenski kulturni društvi, če lahko tako imenujemo organizatorje likovnih razstav v Katoliški knjigarni na Travniku in slovensko zadrugo Transmedia, ki je v sodelovanju z goriškim italijanskim kulturnim združenjem EXIT priredila v kinodvorani Vittoria skupno likovno razstavo osmih deželnih umetnikov.

Že na prvi pogled nam je jasno, da imamo Slovenci v Gorici v rokah sedaj na Travniku dve veliki in zelo važni likovni razstavi, še bolj pomembno pa je, da se zavedamo važnosti kulturnih prostorov, ki so v naši lasti in naši upravi. Našim italijanskim sosedom sedaj v Gorici primanjkuje kulturnih prostorov, pa najsi gre za dvorane ali pa galerije. Ob odprtju Kulturnega doma pa imamo Slovenci poleg Katoliškega doma, ki ga bodo v kratkem temeljito prenovili, prostore v samem središču mesta, ki jih je potrebno ovrednotiti in seveda dobro skrbeti zanje. Vem, da je vse to marsikateremu desničarju velik trn v peti in na svoja ušesa sem že slišal od nedavno izvoljenih desničarjev, da je prava sramota, da imamo Slovenci toliko kulturnih društev in krožkov, ko pa mesto še svojega gledališča Verdi in avditorija ne more popraviti. Ne bi se spuščal v polemike s to desnico, ki sedaj povsod prihaja na površje in nam bo v bodoče gotovo delala še veliko težav, ker pač nisem za tako umazane politične igre, lahko pa povem, da sem mnenja, da moramo Slovenci na Goriškem v bližnji bodočnosti še bolj strniti svoje vrste in se še

bolj povezati z demokratičnimi Italijani, ki bodo pokazali mestu in vsem prebivalcem, da smo Slovenci v Gorici od vedno sestavni in dejavni člen mesta.

Prav zato toplo pozdravljam likovno razstavo v goriškem kinu Vittoria na Travniku, ki ga ima v upravi že več let slovenska kulturna zadruga Transmedia, katero sestavljajo filmski zanesenjaki, ki jih je pred skoraj desetimi leti zbral iz vrst študentov sedanji senator, sicer profesor sociologije in velik ljubitelj filma, Darko Bratina. O Bratini vam na Goriškem ne bo vedel niti en mladi človek povedati nič slabega, kar je za politika izreden kompliment. Vem, da ni potrebno na tem mestu govoriti samo o enem človeku, ampak vseeno mu moramo priznati, da je bil zelo dalekoviden, ko je dobesečno iz nič postavil v Gorici na noge Kinoatelje, ki bo prav v teh dneh imel svoj že 9. Film video monitor, ki je dejansko največja in najbolj uspešna filmska prireditev v Gorici. Prav zato je zelo pomembno, da sta zadruga Transmedia in njen vodja dr. Igor Princič odločila za sodelovanje z goriškim kulturnim združenjem EXIT, ki je v ulici Favetti pet let prirejalo sodobne likovne razstave in je moralo pred časom galerijske prostore zapustiti. Domenili so se za sodelovanje, ker je v prostorih kina Vittoria zraven kinodvorane še majhna dvorana, katera lahko postane galerija.

Prav v teh dneh je bila v tem prostoru odprta prva likovna razstava, ki so ji dali naslov **Presenze**, sledilo pa ji bo več drugih, med temi tudi razstava plakatov, ki jih je v desetih letih delovanja goriški Kinoatelje pripravil za javno svojih filmskih prireditev. Na razstavi **Presenze** se v kinu Vittoria predstavljajo umetniki iz naše dežele: Mario Di Iorio, ki je Goričan po rodu, sedaj pa poučuje na likovni akademiji Brera v Milanu, goriški slikar Franco Dugo, slovenske slikarje predstavlja s svojima velikima in značilnima grafičnima listoma Franko Vecchiet, Ignazio Doliach iz Krmina razstavlja svoje slike, ki jih imenuje »okna«, prisotni pa so še Giuseppe Zigaina iz Červinjana, katerega ni potrebno predstavljati, saj velja za enega največjih in najbolj znanih sli-

Čprav so možnosti za napredovanje v drugo ligo majhne Obračun sezone je za Jadranovce zadovoljiv

V tretjeligaškem italijanskem košarskarskem prvenstvu je Jadran dve koli pred iztekom na solidnem tretjem mestu, za ekipama Italmonfalcone in Cividale. Gre nedvomno za dobro uvrstitev, še posebej, če upoštevamo ne prav optimistične napovedi nekaterih opazovalcev, ki so ob začetku prvenstva menili, da bomo lahko zadovoljni že z obstankom v ligi. Mlada Jadranova postava, ki je med drugim že po uvodnih kolih izgubila pomembnega Merlina, je pod taktirko trenerja Vatovca z borbenostjo in veliko voljo premagala tudi najmočnejše nasprotnike. Dejstva so pokazala, da bi lahko bil rezultat še boljši. Predvsem smola in neizkušenost sta krivi, da nima naša združna ekipa vsaj štirih točk več na lestvici, kar bi ji omogočilo — razen spodrseljavev v zadnjih dveh kolih — napredovanje v drugo ligo. Možnosti sicer še obstajajo, vendar so res minimalne. Naša ekipa ima negativno koš-razliko z obema vodilnima, zato mora upati v dvojni poraz ekipe iz Tržiča ali ekipe iz Čedad. To pa še ne zadostuje. Potrebni sta zmagi v obeh tržaških derbijih, in sicer proti Servolani Latte Carso ter proti Don Boscu. Prav ti dve ekipi sta se v prvem delu prvenstva izkazali kot zelo nevarni. Dovolj je, da pomislimo na razburljivo srečanje in tesno zmago proti Škedenjcem ter visok poraz proti Don Boscu.

Kakorkoli se bo zaključilo letošnje prvenstvo, je obračun za Jadranovce zadovoljiv. Če bo v prihodnjem prvenstvu ekipa ostala nespremenjena — če je torej nihče od ključnih igralcev ne bo zapustil in če se bo kvečjemu pridružil še kak mladi obetajoči športnik — jo verjetno čaka perspektivna bodočnost. V takem primeru bi lahko v prihodnji sezoni napredovanje postalo realnost.

V četrtoligaškem prvenstvu Bor v zadnjih kolih drsi na lestvici, vendar si je že predčasno zagotovil obstanek. Trener Sancin je letos imel na voljo res nepredvidljivo ekipo, ki je poskrbela za stalna presenečenja in razočaranja. Kaže, da Borovci letos ne poznajo srednje mere, začetni dolgi ciklični vrsti zmag, ki je povzdignila ekipo na prva mesta lestvice, je prav tako sledila dolga negativna serija, in to se je v prvenstvu nekajkrat ponovilo. Vsekakor je ekipa izpolnila društveni cilj mirnega obstanka v ligi.

V promocijskem prvenstvu je med našimi predstavniki v ospredju uspeh goriškega Doma, ki si je v svoji skupini že zagotovil drugo mesto na lestvici in s tem dodatne tekme za napredovanje. Breg je v spodnjem delu razpredelnice, medtem ko so v tržaški skupini Cicibona, Sokol in Kontovel na zlati sredini.

(Dar)

V Trstu predstavili knjigo A. Prijatelja »Pijem, torej sem?«

»Pijem, torej sem?« je naslov drobnega, a tehtnega in vsem razumljivega priručnika o tem, kaj je alkoholizem, kakšne težave in okvare povzroča, kakšne so možne oblike zdravljenja, veliko pa pove tudi o »zgodovini pitja« na Slovenskem, o gibanjih proti alkoholizmu, navedeni so številni pregovori raznih narodov, posvečeni »zlahtni kapljici«, knjiga pa je opremljena tudi s fotografiskim gradivom. Avtor dela je novogoriški zdravnik dr. Anton Prijatelj, strokovnjak za medicino dela, ki se s problemom alkoholizma srečuje že od prvih delovnih let.

Knjigo »Pijem, torej sem?« (pri tem je treba opozoriti na vprašaj na koncu naslova) so konec prejšnjega tedna predstavili tudi v Trstu v prostorih Tržaške knjigarnar na pobudo Slovenskega zdravniškega društva, v imenu katerega je pozdravil dr. Rafko Dolhar. Govorili so še glavni urednik Zdravniškega vestnika Jože Drinovec, Bernard Špacapan z oddelka za zdravljenje alkoholizma v goriški bolnišnici ter predstavnik Dolenjske založbe, pri kateri je knjiga izšla, Petrič.

Nov slovenski par

V soboto, 16 t.m., sta se v župni cerkvi v Nabrežini poročila domačina dr. Mitja Terčon in gdč. Sara Gruden. Oba sta iz znanih in uglednih slovenskih družin iz Nabrežine. Številnim čestitkam in voščilom za srečno, ljubezni polno novo življenjsko pot se pridružuje Novi List, pri katerem je ženin tudi pridno sodeloval.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

V galeriji Katoliške knjigarnar na Travniku bo razstavljal svoja dela EDI ŽERJAL

Odprtje razstave bo v torek, 26. aprila, ob 18. uri. Umetnika bo predstavil Jožko Vetrh. Razstavo, ki bo odprta do 14. maja, prireja Katoliška knjigarna in Svet slovenskih organizacij.

karjev in grafikov iz naše dežele, Nemka Beate Treptow, ki pa že dolgo živi v Trstu, goriški fotografski mojster Roberto Kusterle in goriški slikar Mauro Mauri.

Pomen razstave ni toliko v tem, kaj boste na razstavi videli, ker je pač vsaka skupinska razstava tako raznolikih avtorjev pač tvegana stvar in od vsakega pokaže premalo in pokaže predvsem na velike razlike med avtorji, ampak moramo pravi pomen razstave videti v sodelovanju med skupino EXIT in slovensko zadrugo Transmedia. Sodelovanje bo lahko uspešno in mora biti uspešno, ker je prav v tem prihodnost Gorice, namreč v sodelovanju vseh kulturnikov in ne v iskanju posameznika, ki skorajda nima poti na dan, ko pa vemo, da se bo denar za kulturo v prihodnosti še bolj krčil in manjšal. Če lahko organizatorjem kaj svetujem, je samo to, da drugo razstavo malce bolj temeljito pripravijo, morda tudi kak razstavni panó ne bi škodil, ker bi razbil monotonijo prostora.

Samo nekaj korakov naredimo iz kina Vittoria in že smo v lepih galerijskih prostorih Katoliške knjigarnar, kjer je odprl razstavo mladi goriški slikar Herman Kosič, ki ni znani akvarelist in uspešni trgovec Andrej Kosič, kot me nekateri sprašujejo, ampak njegov nečak, kar samo dokazuje, da kri res ni voda in tudi to, da imamo sedaj na Goriškem nekaj mladih talentov, katerim bo potrebno slediti na slikarski poti, saj imajo res veliko v sebi in to lepo dajejo na platno. Letos so organizatorji likovnih razstav v Katoliški knjigarni naredili Gorici in Goričanom veliko uslugo, saj so predstavili poleg znanih slovenskih slikarskih imen tudi dva mlada Goričana slovenskega rodu, Davida Faganela, ki je očaral s svojim slikarstvom in sedaj Hermana Kosiča. Predvsem sem vesel, da so si organizatorji drznili postaviti tega likovnika v lepe in precej stroge galerijske prostore v Katoliški knjigarni, da so tako dali vedeti, da se zanimajo za moderno umetnost in ji dajo tudi mesto v svojih prostorih. Herman Kosič je namreč pripravil za goriško razstavo pravo bombo, saj take razstave v Katoliški knjigarni v Gorici že dolgo nismo videli. Osebnost sem zelo naklonjen njegovemu slikarstvu, ki obsega instalacije, velika platna s socialno vsebino, ki se dotika tudi zadnjih življenjskih vprašanj in mu

ni tuj strip in sodobna multimedialna in pojavna računalniško obdelana umetnost, niti film ne, prav tako se umetniku pozna, da dobro obvlada slikarsko tehniko, saj je otrok svoje dobe in pozna tudi vse moderne glasbene in kulturne tokove. Zelo vesel sem bil, da sem končno tudi v Katoliški knjigarni videl razstavo, ki bi sicer zaradi dimenzij slik in instalacij morala imeti najmanj štirikrat večji razstavni prostor, a je s svojo sporočilnostjo in svežino pokazala, da so tudi v Gorici ljudje, mladi ljudje, katerih sodobni tokovi umetnosti niso obšli.

Nobenemu nočem delati krivice, ker je umetnost lepa zato, ker je drugačna in je zares svoboda v tem, da si lahko drugačen ali pa enak drugemu, ampak za Gorico je razstava Hermana Kosiča izredno pomembna, saj kaže, da se tudi organizatorji razstav v Katoliški knjigarni zavedajo, kako pomembno je dati mladim prostor pod soncem in seveda tudi to, da so med mladimi slovenskimi ljudmi na Goriškem tudi slikarji, ki vedo, kaj je sodoben utrip kulture in to predvsem mlade kulture, tiste multikulture, katere večina ljudi danes ne dojema več, ker jim z brzino video spota uhaja izpred oči in se pojavlja v drugi obliki, morda v glasbi, katere tudi ne razumejo, kot ne razumejo smrti Riverja Phoenixa, ki je umrl zelo mlad kot velika zvezda vsega: rocka, multikulture in droge, a ga je Herman Kosič tako fino naslikal na enem svojih platen, ki so razstavljeni v Katoliški knjigarni. Slikarju se pozna, da mu ni tuja televizija, ne računalnik, ne rock, pop, acid, grunge, rap in jazz glasba, da pozna moderno slikarsko tehniko in jo zna tudi uporabljati, predvsem pa ima mladenič kaj povedati, saj je njegova boleča sporočilnost nabita s socialno in temeljno tematiko vsakega človeka.

Hermanu čestitke in veliko dobrega za naprej, začetek je več kot obetaven, umirjenost in zrelost itak prideta sami z leti, organizatorjem razstave pa hvala za lepo in kontroverzno razstavo in pa seveda še želja, da bi po Davidu Faganelu in Hermanu Kosiču v naslednji sezoni likovne galerije poleg znanih slovenskih slikarskih imen razstavili še kakega obetavnega in dobrega goriškega slovenskega slikarja. Take razstave namreč potrebujemo vsi tisti, ki se še počutimo mladi.